

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1927 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion angående normerande bestämmelser rörande pension eller understöd åt äldre förmän och arbetare m. fl. vid statens företag.

I en inom andra kammaren av herr *Hage* väckt motion nr 102, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har föreslagits, »att riksdagen måtte besluta hemställa till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida, i vilken utsträckning och på vilket sätt normerande bestämmelser, utöver vad nu finnas, kunna och bära åstadkommas för beredande av pension eller understöd åt äldre förmän och arbetare m. fl., vilka under en längre tid varit anställda vid eller arbetat åt statens företag.»

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört bland annat följande:

»Enligt bestämmelserna i kungl. kungörelsen av den 8 november 1918, gällande fr. o. m. 1 januari 1918 (S. F. nr 859) utgår pension till förmän och arbetare, som uppnått 55 levnadsår samt under minst 25 år varit anställd vid statens järnvägsbyggnader, statens vattenfallsverksbyggnadsavdelning eller liknande statens arbetsföretag.

Någon liknande bestämmelse angående pensionsutgående torde däremot ej finnas för förmän och arbetare, vilka fylla ovannämnda ålders- och levnadsvillkor, men vilka under sin anställningstid varit sysselsatta i *andra* statsarbeten, exempelvis fortifikationsarbeten, m. m. Ej heller torde några dylika bestämmelser existera för det ej obetydliga antal arbetare m. fl., vilka under olika delar av sitt liv *omväxlande* arbetat inom ovannämnda statsarbeten.

Ett konstaterande av dessa förhållanden måste, enligt undertecknads uppfattning, kunna motivera, att bestämmelser skapas, syftande till att åstadkomma, att pensionsrätt, i huvudsak överensstämmande med ovan nämnda bestämmelser för järnvägsbyggnadens personal m. fl., stadgas för förmän och arbetare, vilka fylla ovanstående villkor med avseende på ålder och anställning, oavsett vilket statsarbete de varit anställda i.

Det är visserligen sant, att, även utan att pensionsbestämmelser finnas för ovan nämnda arbetarekategorier, kan riksdagen för speciella fall bevilja pensioner, vilket även skett i en mångfald fall. Emellertid torde man å andra sidan kunna säga, att det skulle vara ur flera synpunkter önskligt, att riksdagens sysslande med pensionsfrågor kunde i större utsträckning bli va ett fastställande av *principerna* för pensioneringen i stället för ett avgörande

från fall till fall av pensionsspörsmålen. Med den utveckling, som statsverksamheten nu kommit att taga torde nämligen ett fortsatt praktiserande av det gamla systemet med beviljande av pensioner från fall till fall leda till ett betyngande av riksdagsarbetet, som torde kunna anses olämpligt.

Det är visserligen känt, att frågan om pensionering av arbetarepersonalen vid statens verksamhet, bl. a. vid kommunikationsverken, för närvarande är föremål för utredning. Men denna utredning torde främst avse de yngre och medelålders i tjänst varande arbetarna, vilka kunna genom erläggande av avgifter skaffa sig rätten till en någorlunda god pension. Denna motion avser däremot att åstadkomma normerande bestämmelser för de *äldre* arbetare, som stå i begrepp på grund av ålder att lämna statens tjänst eller redan lämnat densamma. För nämnda äldre arbetare är det dubbelt viktigt, att normerande bestämmelser *fortast* komma till stånd. Givetvis är det också ur alla synpunkter bättre, att normgivande bestämmelser finnas för givande av understöd eller pension till nämnda arbetare, än om beslut i sådana frågor fattas av riksdagen på grund av en tillfällig voteringsmajoritet o. d.»

Utskottet vill erinra, att beträffande vissa grupper av anställningshavare i statens tjänst, vilka icke äro att hänföra till ordinarie, en ordnad tjänstepensionering redan blivit införd. En dylik grupp av befattningshavare har omnämnts i motionen, nämligen *förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning*, för vilka pensioneringsgrunder antagits av 1918 års lagtima riksdag. I övrigt må här beträffande försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen nämnas följande befattningshavargrupper, för vilka bestämmelser om pensionering föreligga, nämligen vissa *månadslönare vid marinen*, vilka enligt 1876 års grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar kunna bliva delägare i flottans pensionskassa, *daglönare vid marinen*, vilka enligt 1879 års reglemente för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap samt särskilda kungörelser åren 1910 och 1920 berättigats till pension vid avgång ur tjänst, ävensom viss *personal vid statens hingstdepåer och stuteri*, för vilken sistnämnda personal pensioneringsgrunder antagits av 1925 år riksdag. I fråga om *kommunikationsverken* må erinras, att för viss icke-ordinarie personal vid sagda verk pensionering blivit ordnad i enlighet med av 1917 års riksdag antagna grunder. Enligt de vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk gällande pensionsreglementena för icke-ordinarie befattningshavare tillkommer sålunda pensionsrätt jämväl åtskilliga till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare.

Utskottet tillåter sig vidare erinra, att under senare år åtskilliga förslag framkommit såväl beträffande förändring av pensionsvillkoren för de grupper av icke-ordinarie personal, vilka sålunda redan äro pensionsberättigade, som ock i fråga om medgivande av pensionsrätt åt vissa hittills ej pensionsberättigade grupper. I sådant avseende må — med bortseende från tidigare förslag — framhållas, att frågan om pensionering av till arbetarpersonal

hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen upptagits av 1921 års pensionskommitté i samband med förslag om ordnande av pensionering för icke-ordinarie personal i allmänhet inom nämnda förvaltningsområden. Kommitténs förslag beträffande pensionering av arbetarpersonal går i huvudsak ut på, att befattningshavare med fast anställning och en arbetstid av normal omfattning skulle för såväl tjänstepensionering som familjepensionering beredas delaktighet i statens pensionsanstalt. I fråga om de närmare grunderna med avseende å pensionsrätt och pensionsvillkor m. m. får utskottet hänvisa till kommitténs år 1925 avgivna betänkande i ämnet (statens offentliga utredningar 1925:42). Här må endast framhållas, att enligt förslaget pensionsrätt skulle beredas samtliga däri avsedda anställningshavare, vilka kvarstå i tjänst vid bestämmelsernas ikraftträdande, ävensom att tjänstår för pension skulle räknas för tid, under vilken anställningshavaren efter fyllda 18 år innehaft vederbörlig anställning, dock med viss begränsning i tjänstårsberäkningen för tid, under vilken avgiftsplikt ej förelegat.

Beträffande kommunikationsverken har den s. k. kommunikationsverkens lönekommitté i betänkande år 1922 (statens offentliga utredningar 1922:44) framlagt förslag till nya bestämmelser för pensionering av den vid nämnda verk anställda icke-ordinarie personalen. Enligt berörda förslag skulle pensionering av extra ordinarie tjänstemän samt annan icke-ordinarie personal med mera fast anställning, däribland arbetarpersonalen, ordnas i närmare anslutning till de pensioneringsprinciper, vilka enligt den år 1920 utfärdade tjänstepensionslagen för kommunikationsverken gälla beträffande ordinarie personal vid sagda verk. I fråga om icke-ordinarie personal med mindre fast anställning skulle genom vederbörande verks försorg beredas försäkringspension hos pensionsstyrelsen, varjämte under vissa villkor skulle kunna utgå tilläggspension från vederbörande verk. Över ifrågavarande kommittéförslag har 1921 års pensionskommitté den 30 juni 1926 avgivit utlåtande och därvid — i anslutning till vad kommittén förordat beträffande civilförvaltningen — föreslagit att bestämmelser rörande pensionering av extra ordinarie och därmed jämställda tjänstemän vid kommunikationsverken skulle införas i pensionslagen för nämnda verk, medan särskild författning skulle utfärdas rörande tjänstepension för till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid ifrågavarande verk. Såsom villkor för pensionsrätt skulle även här gälla, att vederbörande vunnit fast anställning med arbetstid av normal omfattning. I det författningsförslag, som uppgjorts av pensionskommittén, hava intagits övergångsbestämmelser i syfte att för befattningshavare, som vid avgång ur tjänst icke kunna räkna fullt antal tjänstår, bereda viss minimipension.

Enligt vad chefen för finansdepartementet under elfte huvudtiteln av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag meddelat rörande den fortsatta utredningen av vissa pensionsfrågor, äro såväl det av 1921 års pen-

sionskommitté avgivna förslaget rörande pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen som ock nyssnämnda förslag beträffande pensionering av icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken för närvarande hänskjutna till prövning av särskilda sakkunniga inom finansdepartementet.

Enligt utskottets mening måste det anses vara av stor vikt, att frågan om en ordnad pensionering för hittills ej pensionsberättigade grupper av i statens tjänst anställda icke-ordinarie befattningshavare snarast möjligt bringas till lösning. Av det förut anförda framgår emellertid, att förslag i sådant avseende finnas utarbetade och för närvarande äro föremål för prövning inom finansdepartementet. Det torde sålunda kunna förväntas, att berörda spörsmål, omfattande jämväl frågan om pensionsrätt för arbetarpersonal som avses i föreliggande motion, inom en nära framtid kommer att föreläggas riksdagen. Riksdagen torde därvid bliva i tillfälle att pröva såväl de villkor med avseende å anställnings art och omfattning, vilka kunna böra uppställas för pensionsrätt, som ock frågan i vilken utsträckning pensionsförmån kan enligt generella grunder tillerkännas även anställningshavare, som vid de nya pensionsbestämmelsernas ikraftträdande närma sig eller redan uppnått pensionsåldern. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig icke böra förorda, att riksdagen skulle nu avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t i det uti motionen angivna syftet.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II : 102 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 februari 1927.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Pettersson* i Olovstorp, *Lindley, Enhörning, Dalberg, Johansson* i Friggeråker och *Lindgren*;
från andra kammaren: herrar *Borggren, Winkler, Bäcklund, Lovén, Olsson* i Berg, *Wikström, Kloo* och *Ryberg*.
